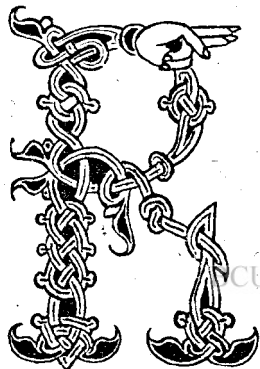

Anul V. Cluj, 1907.

REVISTĂ CULTURALĂ ILUSTRATĂ

ĂVAȘUL

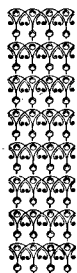
Întemeietorul revistei: **Dr. Elie Dăianu.**

Apare în fiecare săptămână.

Prețul abonamentului pe an 6 cor.

În străinătate: 8 cor.

Adresa: Cluj (Kolozsvár) strada Jókai nr. 6

La administrația »RĂVAȘULUI« se află următoarele cărți:

1. »Predicile lui Petru Maior« pe Dumineci și Sărbători. Ediție cu lit. lat. de Dr. E. Dăianu, broșurată 6 cor. legată frumos în pânză, cu călcăiu de piele, și inscripție aurită, 7 cor.
2. »Propovedaniile lui P. Maior«, predici la înmormântări, broșurate 3 cor; legate ca și predicile celelalte 4 cor.
3. »Statul, Biserica și Școala, de Sarmaságh Géza, trad. I. N. Pop. Carte premiată de facultatea teologică a universității din Budapesta. Cu o prefață de Dr. E. Dăianu. Prețul 1 cor. 50 fil.
4. »Roadele mizei Creștinești«, de Teod. Câmpianu. Cu o prefață de Dr. E. Dăianu. Volum de cuprins pedagogic moral, elegant tipărit cu număroase ilustrațiuni. Prețul 3 cor.
5. »O alegere de episcopi moldoveni« în 1557—8, de N. Iorga, cu 2 ilustrațiuni. Prețul 10 fil.
6. »Castelul din carpați« roman de Jules Verne, trad. în românește de V. Onișor, ed. Dr. E. Dăianu. Cu mulțime de chipuri. Prețul 1 cor. 60 fil.
7. »Mama Sfântului Augustin« de Episcopul Emil Bougaud, trad. de Salba. Frumos legată în pânză 4 cor. Broșurată 3 cor.
8. »Cartea Durerii« de Em. Bougaud, trad. Iac. A. Nicolescu. Carte de mângâiere recoamandată de consistorul din Blaj. Broșurată 1 cor. 50 fil. Legată frumos în pânză și aurită 2 cor. 50.
9. »Suplex Libellus Valachorum«. Latinește și românește, tradus de Dr. E. Dăianu. Prețul 1 cor.
10. »Cărțile Săteanului Român« Nr. 1. »Schife din popor«, de G. Stoica. Prețul 10 fil. — Nr. 2. »Păcatele noastre«, de P. Suciu. Prețul 15 fil. — Nr. 3. »Despre păcatele sătenilor«, căzanie poporală de Ioan Roman. Prețul 20 fil. — Nr. 4. Povești din satul nostru: »Dinu Maicii«, de Ioan Isaac. Prețul 10 fil.

La comande să se adaugă și 5% porto postal.

Atelier tipografic instalație cu electricitate

Ori ce soi de tipărituri eu gust luate, și eu prețuri foarte moderate, rog comandați spre mulțămire la:

Tipografia „Carmen” Petru P. Barițiu în Cluj

Ferencz József-ut. Nr. 58.

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.:
Petru P. Barițiu

Adresa: Jokai u. 6.
Pe 1 an (52 nri de câte 16 pag.) 6 cor.
Pe o jumăt. de an (26 de nri) 3 cor.

Intemeietorul foii:
Dr. E. Dăianu.

Doi, din familia Parona.

— File din scrierile repozatei Olga D. Poruțiu. —

Aproape de orașul central al Transilvaniei este un sățor, care zace îmbrățișat de codri seculari și de bradiștea totdeauna verde sub munți mușchioși, pe unde printre plopii înalți și sălciișul lung cu crengi și frunze tremurătoare, în culcușul de năsip și pietri albe, aleargă în jos un părauaș povestitor, pe lângă drumul părăsit a lui Traian. Aci la poalele ruinelor castelului voveozilor Transilvaneni se ascunde vatra strămoșească a unei ramure a familiei Parona.

Pe un deal mic stă casa veche edificată de un strămoș, pe ale cărei ziduri puternice un altu a ridicat și etaj.

Și e cuprinsă de tradițiuni familiare, ca și de brațele iederei, de crengile spinoase a trandafirului și de aerul plin de parfumul fânului uscat, de brazi, tei, acați și mușchi de munte, multe floricele și ierburi, încât abia-abia se mai vede din ascunzișul lor.

Dacă n'ar conduce la ea o cale lată printre garduri de spini, lângă cari șanțurile sunt pline de buruene și gozuri — nici n'ar gândi omul, că unde-i! Aici a văzut lumina zilei înainte de asta cu vre-o trei secolii primul descendent a lui Paul Parona, unul dintre acei doi gemeni, cari sunt fundatorii familiei.

Tatăl lor, primul Parona, a cărui trecut se perde în necunoștință, e descris ca un bărbat foarte frumos, cu minte, mic dirigător de economie într'un dominiu mare — care își creștea gemenii săi fii »de oameni liberi« — preoți.

Rând pe rând ramurile acestei crengi aici au mugurit, și au respirat prima dată din aerul vieții și mulți dintre aceia

aici, în dunga dealului stâncos, dorm somnul etern sub cruci tăiate din brazi totdeauna verzi.

Dar înainte de a se rentoarce în lumea de veci, acei cari au eșit dintre acești păreți seculari în lumea esternă, luptătoare, erau oameni cu minte rară a națiunii, oameni cu știință, bărbați distinși ai timpurilor, în cari au trăit și toți erau frumoși, tari, cu suflet adânc nobil, și cu inimă simțitoare.

Aceasta vechie familie română cu creanga sa de dincoace, de cari ne ținem, azi numără abea patru muguri, noi — cei patru frați, Octav, eu, Melanie și Lola, cari de prezent sunt chiar în »codrul de sub cetate« după aluni — afară de mine. Eu în lăuntru casei, în salonașul mic și tare simplu, stau lângă fereastră și îți scriu aceste șire.

Aproape de mine pe un stelagiu de flori, rezeda, garoafele, heliotropul și o callă târziu înflorită răspândesc parfumul lor, amestecându-se în aerul odăii, în care tremură și echoul strecurat prin ferestrele deschise al cântecelor evlavioase din bisericile din piață.

În jur de mine, pe șeslong, perinuțe, pe cari eu am pictat flori albe, roză, lila, roșii, de grădină, de câmp, flori, multe, multe flori!

Și cum privesc în jur, îmi pare totul vrăjit de o dulce pace și liniște; ~~Cum ca și sufletul, care se sbate~~ în chin și lasă urmele sale neperitoare, ori gândul aripat îngreunat însă cu stropi de amar, care ca fluturul sau vântul mereu are de lucru cine și pe undel..

Apoi de câte ori rentoarce, mă tot încurcă: — »este ceva în viața ta așa interesant să o scrii, iar ce este, numai pentru tine estel!..«

Însă vreau să-ți împlinesc dorința și cât pot le adun și descriu, ca să mă vezi, să mă cunoști împreună cu viața mea așa cum sunt — după niște episoade dintr'un trecut de fată, a căror umbră a căzut înainte...

Poate-poate, privind totul cu ochii sutletelor de toate zilele, și după practicismul vieții ce o au mulți oameni de trupă — eu încă sunt vinovată. Privesc viața de pe un drum arareori umblat, de unde o văd mai rea poate — decât cum e, — și de unde iară filozofia, gândirea, sentimentele conducătoare și regulătoare a ființii mele, multora li-să par unilaterale.

Fără n'am avut pe vremuri scut adevărat conducător și desvoltător, și apoi așa am devenit ca și o bucățică de mătăasă cândva scumpă, ce e aruncată în mulțimea sdranțelor, însă pe care totuși se vede, că din asta — s'ar fi putut croi ceva de folos!

Mă pricepi tu? Ori cum — tu ești bărbat!

Doresc să cred, că — da.

Da, da, — pentrucă aş dori să torc de nou firele viselor scamoşate, ca să Țes din ele peteci, să cârpesc încâtva idealul sdrențurat...

Cu 23 de ani înainte de aceasta, ca o bébé de 8 luni, eram deja dusă la sora mamei mele.

La D-sa am primit educațiunea primă, strictă și fără iubirea cuvenită ființei mele dimpreună cu unica fică a unei familii gentile de magnat maghiar. In anii aceștia ai copilăriei nu am nimic mai însămnat, decât doar că nu știam nimica românește, fiind familia mamei mele maghiară. Acasă și la mătușa conversam, adecă — eu tăceam și meditam — numai în limbi străine. Îți pot spune sincer, că eu n'am avut copilărie! Lângă bătrâni simțiam o adâncă orfânie sufletească. Deși ei erau buni, eu simțiam prea viu, că nu sunt crescută din sufletul lor. Toată plăcerea pe atunci mi-se concentra în grădinața mea separată, un jurnal de copii și o păsăruică de canar. Grădinața mi-a molit-o o esundație de apă, jurnalul mi-l'a rupt sdranțe sorioara, iar canarul, frumosul meu canar, l'a omorât pisica cea mare a mătușei.

Cum am plâns după ele! University Library Cluj

Luând trupșorul canarului recit l'am învălit într'o batistă mică de mătasă și așezat într'o cutiuță cuptușită cu mușchi și sdranțe din mătășurile cele mai frumoase, ce ma avut pentru păpuși; — așa gătat l'am lăsat în căscioara de păpuși, apoi după o noapte petrecută în lacrimi, am sărutat penele galbene mătăsoase ale canarului, am acoperit cutia, sicriul l'am dus și l'am săpat în capătul grădinii mele, sub o tufă de iazomie, acolo aveam eu un scăunuș tăiat dintr'un trunchi de lemn, și stam mult acolo, în zile frumoase de vară. Și a venit vremea de m'or dus în pensionul din B... Mi-a plăcut acolo și profesoarele le-am avut dragi, fără cu conșcolărițele mele nu o duceam prea bine! Țin bine aminte un episod de pe acele vremi, pentru ce mult, foarte mult, am suferit atunci și cea ce mult m'a înstrăinat de colege.

Din limba română mi-s'a dat să învăț o poezie, vezi bine neștiind limba, am exprimat cuvintele cam rău, copilele din clasă unisono au început să ridă — afară de una, care după oară a venit la mine: Vei fi așa de bună — zise ea nemțește — să-mi areți greșelile în lucrarea mea din limba maghiară, și eu îți voi ajuta din română. Copila aceasta era fica unei poete, femeie cu suflet nobil și spirit distins, copila

aceasta — mi-a devenit prietenă scumpă și mi-a rămas până în ziua de azi.

Cinci ani am fost departe de casă, apoi m'au adus acasă.

Plângeam — și rugam pe părinți să mă ducă îndărăt la școală, dar nu, — ei nu mi-au ascultat ruga!

M'au reținut acasă și m'au silit în cadrele unei vieți cu chin, nepotrivită de loc cu ființa, cu gândirea și cu inima mea.

Sufletu-mi aproape bolnăvicios de delicat, era plin de dorul lacom al studiilor, al științelor, voiam să știu mult, să mă ridic nu numai prin fineța deosebită a sufletului, nu numai prin sentimente și gândiri gentile, — ci și prin știință, care să devin lustruitorul acelora.

Mama era an de an bolnavă și eu copilă abea de 14 ani noptam lângă ea, o grijeam cu toată povara casei îngreunată pe umerii mei debili.

Ah, zilele, nopțile acele erau grozave pentru sufletul meu tiner; ramurile deșicate ale gândurilor și sentimentelor, în viitorul lor crâncen vătămate se îndoiu, că de și se vor vindeca, să rămâie pentru veci cu cruste nespălăcioase ori chiar strâmbe.

Când altele în vârsta mea petreceau copilărește, eu suferiam — cu ochii deschiși văzând viața, în firea ei nemiloasă cu zădărnicia ei mare, cu toate, toate amărăciunile ei, de cari îngrozit mi-se tânguia sufletul, singur — așa de singur! Și am răbdat, fără un cuvânt toinic — însă vai! de câte ori în taină resculată — d'apoi aceasta tot așa o fi, nici odată n'or avea sfârșit flagelaturile, cari sfășie dungi de rană în suflet, inimă și gălmăcesc gândul ca și loviturile torturătoare ale sbiciului din mâna celor mai în putere asupra celor slabi a căror singură vină e, că fără a lor voie sunt... Ah viață și tu luptă de câte ori așezi pe suflete cîița ta surie grozavă, sub care gândurile și sentimentele rătăcite își umblă calea!... și câte ploii de lacrimi storci tu din norii tăi, — lacrimi, ce udă și desvoaltă planta desperării, care de multe ori rodește pesimismul...

Ah, și aceasta durere se adună în picuri de venin încet omoritor, în stropi se răspândește în ființa omului și omoară, prima dată degetul, apoi mâna, brațul. Da! este durere, este durere, care ucide grozav!

...Eu o simțesc!

* * *

»Cine poate întreba de astre, că vreau ele să lucească și de ce lucesc și dimineața de ce potolesc lumina lor?

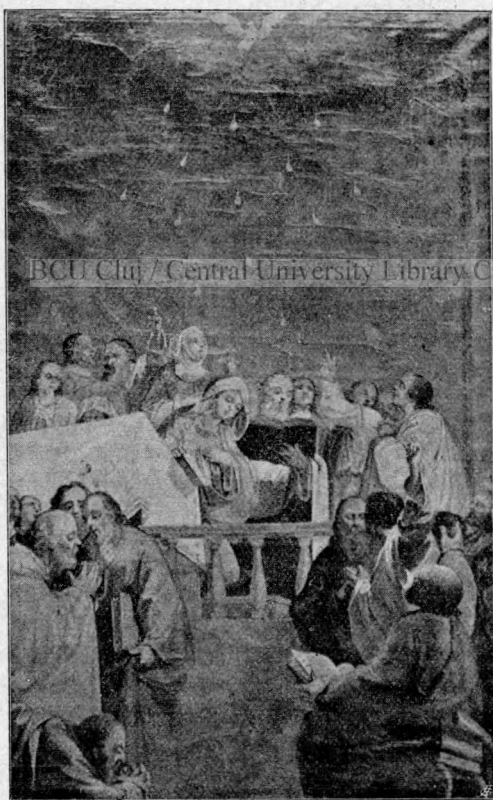
»Cine poate întreba cerul vrea el să-și arunce lacrimile și să le deie vântului, ca acela să le poarte?«

»Cine poate întreba de flori vreau ele să înflorească și să deie altora scumpul lor parfum?«

»Cine poate întreba codrul vrea el să-și arunce frunzele șoptitoare și să le deie pământului ca acela din ele să-și țesă pânza de mort?«

»Cine poate întreba izvorul vrut-a să izvorească și părăuașul dacă vrea el să-și lese a fugi valurile lucitoare — și cine, cine poate governa ideile minții, visurile sufletului și dorul inimei?«...

Olga Dorina Poruțiu.

Pogorîrea spiritului sfânt.

(După o pânză din Biserica lui Bob din Cluj).

Guserele.

— Din scrierile postume ale lui I. P. Reteganul. —

Așal! A slujit pe unul și pe altul până a crescut mare, apoi a slujit pe Împăratul, a fost prin bătaii și a scăpat acasă sănătos; apoi s'a dus în Țară, a muncit verde, de și-a făcut vre-o doi bănișori și și-a cumpărat un petec de grădină; apoi iară s'a dus în Țară de și-a făcut bani să-și clădească casă, în urmă după ce fu și casa gata, muri, dar numai din chiar senin. L'a durut capul câteva zile și într'o bună dimineață numai auzim ciopotele bisericei sunând în zori de zi: tinghi-linghi-linghi! tinghi, linghi, linghi!

Oare cine a murit? El, Florea Oanii Marcului! Săracul fecior, ce i-a fost împărțită! Să moară june, după ce scăpase de asupra năcazului, acum, când aveă căsuța lui, când numai cu muiere îi mai era dator Dumnezeu!

Așa a fost să se întâmple! El s'a odihnit, săracul, că cu moartea îi dator omul, dar biata mumă sa, ce amarul ei s'a ști face, acum la bătrânețe, fără sprijin, fără ajutor, fără nimic în lume? Cine să-i care ei lemne și apă, cine să-i înseme bucate, cine să aibă grijă de ea în slăbia și neputința ei, că Floarea-i îi era și fată și fecior, Floarea-i era toată nădejdea, dar Florea e acum colo sub gliă, nu-i aude vaietele, nu-i vede năcazurile, nu-i poate ajuta cu nimic. Și plânge lelea Oana, prescurăreasa satului, plânge nemângăiată zi și noapte, afară și 'n casă și în toată ziua sue dealul până 'n cimiter, pe vreme bună ori pe vreme rea și se culcă pe mormântul odorului ei și plânge și se dăolește și numai pe 'nserate merge acasă. Plângând se culcă, plângând se scoală, cu lacrimi își spală fața, nu bea, nu mănâncă; spun vecinii, că nici n'au văzut-o eșind dela casa ei, de când i-a murit feciorul.

»Nu cred să merg în loc bun nici în ceea lume« zice biata lelea Oană fără nădejde, »nu pot merge în loc bun, că prea am supărat și super pe D-zeu sfântul cu vaetele mele, dar ce să fac? Nu pot să nu plâng, nu pot să nu mă dăolesc, că numai un copil mi-a dat D-zeu, în care aveam toată nădejdea, mi-a arătat că-i om de omenie, mi-a arătat că-i copil de treabă, dar numai mi-l'a arătat, cum așteți la prunci ceva, și apoi mi-l'a luat. Atunci mai bine nu mi-l'ar fi dat, ori de mi-l'a dat și a avut de gând să mi-l iee, să-l fi făcut rău, să

nu-mi pară rău după el; dar a fost bun, bun ca vremea cea bună, de care nu te mai saturi; da, a fost, a fost, dar acum nu mai este«...

*

Oana Marcului rămase de soţul ei, de Marcu, cu un copil ca de un an, cu numele Floarea. Atâta era toată averea, ce-i rămase după bărbat; nici tu casă, nici moşie, nici vite, nici nimic, dar chiar nimic nu-i rămase după el. Că Marcu, fie iertat, om de omenie a fost, om harnic a fost, dar sărac încă a fost, sărac lipit pământului. Dela părinţi nu moştenise nimic, cu Oana nu căpătase nimic, că fetele cu zestre se mărita şi ele după feciori cu zestre. Aşa se legase Marcu cu Oana de lume, amândoi săraci, amândoi dela slujit şi-şi luară dela un creştin o căruţă, în care trăiră săraci, dar fericiţi doi ani de zile. Amândoi lucrau pe la cei bogaţi toată ziua, iar sara trăgeau ca două paseri la cuibul lor, pentru care făceau stăpânului casei 8 zile de sapă şi 4 de seceră.

Dar după doi ani de zile Marcu căzu în aprindere de plămâni şi muri. De atunci lelea Oana nu mai avu nici o bucurie afară de micul Florea, care, vezi bine, nu avea de unde cunoaşte pe tată-so, că acela murise când el era numai de un an. În cămăruţa aceea a trăit cu copilaşul până se făcu mărişor de putea purta băticuţa şi a griji nişte viţei, ori miei, atunci îl băgă slugă şi din minuta aceea-i era de ajutor.

Din minuta aceea nu numai că nu trebuia să se îngrijească de susţinerea lui, dar avea şi ajutor dela el, că era băiat aşezat şi cruţător; simbria nu şi-o scotea să o risipească pe nimicuri, ci lăsa să o scoată mumă-sa să-şi cumpere cele trebuincioase. Că bine că zice omul, că la o gură singură ce-i mai trebuie? Dar nu-i așa! La o gură şi de-i numai singură, îi trebuie mâncare şi azi şi mâne şi 'n toată ziua, iar dacă omul n'are nimic, cu greu poate însămnă din două mâni toate cele de lipsă. Că pe lângă gură mai este şi trupul, care trebuie îmbrăcat şi încălzit şi-i trebuie un cuib de casă cât de cât, că şi paserile ceriului au cuiburi şi fiarele pădurei au vizunii, dar omul să nu aibă o cociubă de casă cât de cât?

Şi lelea Oana Marcului om era şi este, dar ea n'a avut nici atâta, cât au paserile ceriului şi fiarele pădurei; ea n'a avut cuibul ei, ci şedea în cămăruţa aceea pentru care făcea zile de lucru. Iar acum când fecioru-s'o făcuse casă bună şi largă, când putea şi ea zice: asta-i a noastră, atunci îl luă D-zeu din lume şi rămase singură ca cucul, însoţită numai de

de jalea și de suspinele ei cele amare. Tot satul a fost la îngropăciune, la toți le era jale de supărarea lelei Oana, toți plângeau de mila ei, pe toți îi auziai zicând: N'a putut muri cela și cela, că-i becnic, beutor, de a murit drag de fecior harnic și de omenie ca ăsta?

Dai trecută, moartea r.u întreabă pe nime bun-e ori rău, bogat ori sărac, harnic ori lenos; înaintea ei toți suntem deopotrivă, vorba cântecului:

De ar fi omul ca o floare,
Când îi vine vremea moarel
De ar fi omul cât un zid,
Ceasul dacă i-a venit
Cu lumea a isprăvit;
De ar fi omul cât un brad,
Ceasul dacă i-a sunat
El cu lumea a gătat.

Așa a fost și cu Florea Oanii Marcului; s'a stâns din lume, de par că n'a mai fost și a rămas lelea Oana cu vaelele și cu suspinele ei, cu lacrămile 'n ochi până la moarte.

Și oare cum de i-a venit lui moartea așa de odată? Ce l'a durut? De ce s'a văitat?

D-zeu singur știe, că oamenii, ca ei, multe zic, multe povestesc, poate c'or mai fi și drepte unele din ele, dar poate că multe din ele sunt și scornituri.

Lelea Oana spune, că într'o Duminecă dimineața s'a gătat Florea se meargă la biserică și când se plece, a zis num'atâta: Vai, mamă, ce mă doare capul! Și lelea Oana să fi zis: Ți-a trece, dragul mamei, mergi numai la biserică, te roagă la Dumnezeu și te bagă la daruri, că ți-a trece. Și a ascultat Florea, a mers la biserică, s'a suit în cor și a cântat cu dascălul și cu celalalt tineret, și s'a rugat la Dumnezeu, dar la daruri nu s'a băgat; i-a fost rușine să se bage el la daruri ca babele. Cu greu a mers apoi dela biserică până acasă și s'a trântit pe pat așa îmbrăcat de sărbători, cum era. Nici nu s'a mai desbrăcat el, că nu s'a putut, fără de cătră seară l'a desbrăcat măsă; nici n'a mai pus piciorul peste prag până l'au scos cei patru cu picioarele înainte, nici la biserică n'a mai mers, nici în cor n'a mai cântat, că a zăcut numai de Duminecă până Miercuri dimineața, când a încetat din viață, iar Vineri l'au dus la groapă.

Atâta știe să spună lelea Oana, mama lui Florea, dar într'un sat de oameni sunt mai mulți, decât o muiere singură

și ce nu știe o muiere singură, nu-i modru se nu știe cineva din sat, că vai mare-i satul!

Hăi, hăi, zice baba Trăsina, descântătoarea cea vestită. Hăi, hăi! Frumos mire are Ileana Todorichii! Știam eu că ea n'a rămânea fără mire!

Numai atâta a spus baba Trăsina atunci Miercuri dimineața, când a auzit, că-i mort Florea Oanii Marcului, — și cele câteva muieri, ce o auziră, se și nădăiră, că încătrău bate baba cu vorba.

Hăi! dar până-n seară și până-n altă seară, din acestea vorbe ale babei Trăsina, câte se născodiră? Unii ziceau, că Ileana Todorichii a chemat pe Florea la sine, că i-a fost drag și i-a fost dragă; alții ziceau, că Ileana Todorichii a fost strigoaie și vinea la bietul Florea de — acolo din groapă și-l drăgostea până i-a luat puterile, până i-a săcat măduha din oase și sângele din inimă; alții ziceau, că Florea și-a făcut singur moartea, de părere de rău după Ileana Todorichii. În multe feluri vorbeau oamenii, dar toți eșiau la un fel: că adecă Ileana Todorichii cu Florea Oanii Marcului, a fost să fie la olaltă, și dacă nu s'au putut uni'n astă lume, ia unit Dumnezeu pe ceea lume. Și ceva trebuie să fie adevărat din câte spun oamenii, că fără pic de foc, nu se poate fum! Chiar atât de repede, ca Florea Oanii Marcului, care murì pe la ziua Crucii, chiar atât de repede a murit și Ileana Todorichii; s'a bolnăvit în ziua de Rusale și la săptămână a fost în groapă. Doamne, Doamne, și ce fată mai era și Ileana Todorichii!... De era Florea Oanii Marcului fruntea feciorilor, Ileana Todorichii era fruntea fetelor, apoi ea mai era și cu stare.

Nu era ea cea fată mare de statură, nu era nici chiar ruptă din soare de frumoasă, dar era cu ședere și drăcoasă și harnică, cât se-i mai cauți părechia în șapte sate. Ar fi fost o părechie potrivită cu Florea, dar Todorica, mama Ilenii, mai bine i-ar fi sucit grumazii ca la un pui de vrabie, decât ar fi măritat'o după el. Ce, zicea ea, cu Oana Marcului se fiu eu cuscră? Cu sărântoca aia, care, de când e, tot prin cămerele oamenilor a șezut? Care n'a tăiat porc de Crăciun de când e? Care numai la blidul gazdelor s'a săturat de când e? Care... dar mai las'o și'n trăsnet s'o mânânce! Cu coada satului se fiu eu cuscră? Eu, care am moșia mea, casa mea, carul cu vitele mele? Eu, care sunt fruntea între frunțași?! Mai bine țipe-se într'o apă și să se înece, decât se meargă după coada feciorilor!

Ba odată Todorica, aflând, că Ileana ei jucase toată ziua în ziua de Rusale cu Florea Oanii Marcului, așa-i trase

seara o drăguță de bătaie, de toată o vineți. Din minuta aceea Ileana n'a mai călcat în joc, dar nici din casă afară. S'a bolnăvit greu, — nu atâta din bătaie, cât de rușine pentru vorbele cele groase, ce le-a scos măsa din gură, când o bătea. Că Ileana era o fată, care se bătea mai tare cu vorba, decât alt om cu băta. Și zăcu biata fată cât zăcu și se topi de pe picioare, și la săptămână adormi somnul de veci.

Înainte de moarte cu câteva ceasuri poți să vină Florea până la ea. Todorica nu era acasă era dusă la popa să-i plătească o slujbă. Și veni Florea și numai atâta îi zise, iartă, Flore, că mama prea din seamă afară multe a strigat asupra ta; nu fi supărat pe ea, ca-i muiere iute, într'o bobotă multe zice; fă-te ca și când n'ai fi auzit nimic și mă iartă, că pentru mine ți-ai auzit, ce nu s'ar fi căzut să-ți auzi! Eu poate că nu m'oiu mai scula, dar mă iartă și fii bărbat:

Plânge-mă cu sufletul,
Să nu te știe satul;
Plânge-mă cu inima
Să nu te știe lumea!

Și Florea plânse ca un copil îi sărută buzele cele veștede și-i zise numai atâta: »Nu te grăbi tare, că te ajung!«

Atâta au mai vorbit. A treia zi îi fu înmormântarea, feciori holtei o duseră la groapă, Florea-i duse crucea, dar era atât de bărbat, călca atât de mândru și de cucernic, de gândiai că o duce la alt cineva, nu la drăguța lui. Pe dinafară nu se arăta mai de loc supărat; dar numai sufletul și inima lui știa ce suferă; el plângea cu inima să nu-l mai știe lumea; el plângea cu sufletul să nu-l știe tot satul!

Și Ileana Todorică mergea în toată ziua și se bocea pe mormântul Ileanii:

Vai de mine ce-am lucrat,
Trebui-mi-ar capul spart!
C'a avut drăguț în sat,
O-a cerut și nu o-am dat
Mai bine o-am îngropat!

Mormântul lui Florea Oanii Marcului e aproape de al Ileanii Todorichii. Oana Marcului plânge pe mormântul lui și Todorica pe mormântul Ileanii. Odată se întâlnesc la morminte, și biata Oana nu se poate răbda să nu zică: Mai bine-i așa Ileanii Todorică? Ear Todorica, cu ochii plini de lacrimi îi

răspunse: Taci, cuscră, nu-mi face și d-ta imputări că destule imputări îmi face inima și sufletul meu; cuscre a fost să fim, eu am fost rătăcită și îndărăvnică, nu m'am învoit, dar D-zeu e mai puternic decât omul, ni-a încuscrit cum nici n'am gândit!

Hei! dar puțină mângâiere sunt pentru lelea Oana cu-vintele de amu ale Todorichii!

I. Pop Reteganul.

Biserica.

— Din conferențele unui preot modern. —

(Urmare).

Sfânta Maică Biserică ni-a păstrat nouă evangelia. Biserica a organizat-o și întemeiat-o Christos întru autoritatea și succesiunea apostolică. Biserica este o adunare («ecclesia») sfântă, condusă de autoritatea apostolică, instruită de înșiși Apostolii și nutrită prin ei cu înșeși tainele lui Christos. Aceasta adunare organizată a fost obiectul iubirii lui Christos. Aceasta Biserică El a iubit-o ca pe mireasa sa. Pentru aceasta Biserică a suferit și a pătimit ca ea să fie și mai frumoasă, mai luminoasă, mai strălucitoare. Acestei Biserici i-a dat făgăduința, că va sta în veci, și de aceea tot ce a avut, i-a încredințat ei: învățătura, pomenirea și taina sa; darul și sufletul său; tot ce a avut și-a împărțit cu ea: toată puterea și toată auctoritatea sa și a murit liniștit și s'a înălțat la cer cu mărire, pentru că în locul său a așezat în lume Biserica sa cea nemuritoare și a încredințat-o pe ea, că precum l'a trimis pe El Tatăl, așa să-și trimită și ea Apostolii sei: »mergeți... și învățați, botezați... Cei ce vă ascultă pe voi, pe mine mă ascultă«.

Astfel Biserica a devenit Cheruvimul Domnului Isus Christos, care străjuște evangelia și misterul său. Acestei Biserici i-a dat el organizație, drepturi și putere. În mâinile ei și-a pus sfintele sale taine; la sinul ei și-a așezat Evangelia; pe buzele ei și-a depus toată învățătura sa mântuitoare, zicându-i: Nu te teme, te voiu apăra ca și lumina ochilor mei. Și toată puterea Satanei nu te va învinge pe tine. Tu ai să fii profetul, dascălul, crescătorul popoarelor mele!

Mai puţin nici nu putea face; voind a se îngriji de evanghelie, trebuia să se îngrijească de un organ, care să o scutească şi să o propoveduiască. Trebuia să se îngrijească de sămânţa cea bună, ca polomida să nu înăbuşească sămânătura; trebuia să se îngrijească de focul cel sacru, pe care însuşi l'a aprins, ca să nu să stingă, fiindcă însuşi a zis: ce voui alta, decât ca să ardă! La toate acestea se cerea o autoritate vie, înzestrată cu haruri dumnezeieşti. Scriptura, litera scripturei, de bună seamă nu era îndestulitoare a plini aceasta problemă. Pentrucă deşi evangelia este spirit şi viaţă, totuşi acest spirit este sălăşluit în creerii omeneşti, aceasta viaţă e pusă în inimi cu simţiri foarte subiective; iar litera e moartă, ea poate fi schimonosită. Litera legii pretutindinea o toceşte şi o întortochează viaţa; de aceea în toate ţările pe lângă litera legii e lipsă şi de autoritatea judecătoare asupra legii. Nu ne putem nici închipul o ţară, care să aibă legi, dar să nu aibă autorităţi. Nici evangelia nu o poate păzi litera scripturei.

Dar poate darul lui D-zeu susţine evangelia? Da, într'un sens oare care. De sigur e adevărat, că nimenea nu poate crede, dacă nu-l luminează şi nu-l atrage darul de sus. Şi Isus zice: nime nu poate veni la mine, dacă Tatăl meu nu îl atrage pe el. Isus este o evanghelie vie; Isus învaţă; dragostea îi inspiră cuvintele; el grăeşte mai frumos, mai sigur, mai cuce ritor decât litera moartă a evangheliei; dar dacă Tatăl nu atrage cu darul său pe ascultător, credinţa nu răsare în inima lui. Darul e de lipsă; dar afară de dar e de lipsă şi evangelia, nu-i aşa? Amândouă sunt de lipsă: darul subiectiv şi învăţătura obiectivă. Aceasta învăţătură obiectivă nu o poate păzi, nu o poate purta, nici înţelegerea individuală, nici complăcerea subiectivă.

Eată ce s'a ales de Evanghelie în afară de biserică! Incepând dela gnostici, sectele spiritualiste, — cari se provocau la darul, la şoaptele, la Spiritul sfânt, care lăcueşte în lăuntru lor — rând pe rând dela nazareni, individualiştii irwingieni, metodiştii, anabaptiştii, până la raţionalişti, cu Harnack al lor în frunte, ce observăm la toţi? Ceea ce ne spune adagiul: *«Hic liber est, in quo quaerit sua dogmata quisque»*.

În aceasta carte îşi caută şi îşi găseşte fieşte cine dogmele sale.

Prin urmare inspiraţia, darul, înţelegerea subiectivă nu e în stare a ne păstra necoruptă şi a ne preda neatinsă evangelia.

Cu aceasta stujă Domnul a investit un alt organ viu şi acesta este: *Biserica, autoritatea dumnezească, care trăieşte în mijlocul nostru*.

Da trăește, trăește acum și aici, între noi, și totuși este dumnezească, este a lui Christos. Intocmai ca și când însuși Isus Christos ar trăi între noi. O privire asupra istoriei ne va face să înțelegem în ce consistă biserica, pe care eu pe scurt o caracterizez numai astfel: autoritatea vie a lui Christos între noi și adunarea, sau gruparea acelor, cari se țin de ea.

Ce este biserica universală în timpul lui Christos? Este Christos și acea ceată de credincioși, cari se alipesc de El, cari în El văd pe Mesia lor.

Ce este biserica universală, catolică*) după înălțarea Domnului Christos la cer? Apostolii, cari stau în locul lui Christos și poporul care ține la ei, care în ei vede pe înlocuitorii Domnului, pe califii Fiului lui D-zeu, cari învață cu împuternicirea învățătorului și în numele lui pretind ascultare și supunere.

Ce este biserica catolică în veacul al II-lea? Bărbații distinși designați de Apostoli și puși în locul lor, așa numiții »bărbații apostolici« și poporul care ținea la ei, care în ei privia pe purtătorii chemării apostolice și în ei cinstia acea auctoritate apostolică, pe fruntea căreia strălucesc cuvintele: »Cel ce vă ascultă pe voi, pe mine mă ascultă«.

Eată aceasta este biserica catolică: *autoritatea apostolică pururea vie, comunicată sau moștenită după voia lui Christos, și ceata comunității credincioase*, care în jurul acestei auctorități, ca și în jurul unei osii, se consolidează și viază.

Un lanț viu, aceasta este biserica, însași continuitatea neîntreruptă. Organizația vie, aceasta este biserica, idea dumnezească întrupată într'o instituțiune de drept, care este un act, tot așa de supranatural, ca și însuși Christos, ca și răscumpărarea, ca și eucharistia!

Cred în auctoritatea apostolică vie și mă supun ei: eată pe scurt profesiunea creștină catolică!

E răpitoare pentru idea, ori cât îi îngrozește pe fii veacului XX. că există aici, între noi, o autoritate învățătoare, care ne învață adevărurile vieții, nu întru puterea științei, nici a talentului, nici a cvalificației omenești, ci din darul lui Dumnezeu. Invață, cu aceeași auctoritate, cu care învățau Christos și Apostolii săi, cari nu s'au cvalificat întru doctori, la universități, nici în Athena, nici în Tyatira, ci pe ei puterea dumnezească, însuși Dumnezeu, carele se descopere pe sine, i-a promovat, i-a pus dascăli ai popoarelor!

*) În înțelesul său original »catolică« înseamnă: peste tot roto-golul pământului, universală.

Autoritatea apostolică din veacul cel dintăiu, a pus față cu șovinismul Jidovilor și față cu supremația intelectuală a Grecilor darul lui Dumnezeu, înriurirea lui Dumnezeu, și tot asemenea în veacul al XX. în epoca emancipării și a secularizării, vestește, că afară de știință, care e numai opaiț, popoarele mai trăiesc și din un alt adevăr, care e raz soare, și care Dumnezeu ni-l comunică; ea mai vestește, că afară de cultură, care ne învață la bunăvoință, popoarele mai trăiesc și din o astfel de dragoste, pe care Dumnezeu însuși o deșteaptă și o hrănește.

Viața, Domnii mei, totdeauna o dă și o susține Dumnezeu; de dă o floare, de se naște un prunc, acelea sunt toate câte un val, câte o undă a acelu tainic curent de viață, pe care Creatorul l'a pornit în lume. Intocmai așa, și în lumea morală, idea, care pune pe om în lumina vieții, și simțământul, care îl leagă pe el de D-zeu și-l liniștește, îl fericește întru el, acelea însuși Dumnezeu le deșteaptă; acestea sunt însă undulațiunile lui în lumea spirituală.

Cea ce în natură este curentul vieții, în lumea morală este înriurirea lui Dumnezeu asupra minții și a inimii. În *minte* Dumnezeu se arată ca auctoritate, care se descopere, se revelează pe sine însuși; în *inimă* se vedește ca o simțire dulce, atrăgătoare și liniștitoare. Centrul acestor acte este Isus Christos; în jurul lui se grupează toți, cărora Dumnezeu le luminează sufletul și le încălzește inima; de el se alipesc toți cei ce simțesc, că Dumnezeu conduce lumea și că dacă a dat soare, pe cer, atunci de bună seamă a pus soare, o auctoritate conducătoare și încălzitoare, și pe cerul lunei spirituale, soare sufletelor... din darul lui Dumnezeu. Soarele nostru este Christos Domnul. El conduce. El ne conduce și acum, pentrucă a zis cătră Petru: Simone, fiul lui Iona, iubești-mă mai mult decât toți aceia? Dacă mă iubești, paște mieluşei mei, paște oile mele! Petru, după o concepțiune original orientală, s'a făcut calif, ca dupăce profetul a murit, totuși să trăiască în mijlocul nostru profetul, cu toată autoritatea, puterea, misiunea și binecuvântarea sa.

Nu te uita la om! Ce-ți pasă, ce te interesează fiul lui Iona? Omul trăiește și moare, și vine după el și în locul lui altul. Nu te uita la Petru, el e un pescar; nu te uita la Calixt, el e un libertin; nu te uita la Silvestru, el e un învățat; nici la Leo al X., el e un umanist; la Alexandru al VI., e imoral; Alexandru I. a fost un martir. Nu te uita la toate acestea, ci te întreabă: ce a voit cu acestea Domnul? Ascultă răspunsul:

Tu ești peatră — din darul meu — și pe aceasta stâncă de peatră îmi voi zidi biserica mea și porțile iadului nu o vor învinge pe ea. Peatra aceasta trebuie să stee ca o stâncă, și eu voi grijă ca să nu o răstoarne și să nu o zdrobească nime. Ori cine ți-ar fi urmașii tăi, ori cum i-ar chema, aceasta nu o vor schimba, planul acesta dumnezeesc ei nu-l vor strica, nici ei, nici alții.

Astfel stăm cu principiul auctorității dumnezești; în ea este providența dumnezească nu individualitatea omenească. Nu mă uit la individualitatea papei, nici a episcopului, pentru că deși personalitățile mari și sfinte mult pot ajuta, ear oamenii slabi mult pot strica, totuși, în fine, scopul lui D-zeu nu-l pot zădărnici, nici schimba.

Pentru schinteia electrică dela telegraf, și pentru idea ce s'a întrariat cu ea, e de tot indiferent, că pe ce fel de stâlpi e așezat firul telegrafului. Stâlpul poate să putrezească, bureții pot să-l moaie, pe când prin vârful lui tot mai umblă electricitatea și idea divină o slugește și în putreziunea sa. Căci de unde vine divina idee? Din stâlpul telegrafului? El n'are rădăcină, n'are viață; idea a venit asupra lui dintralt loc; poate foarte departe va fi venit, peste multe abisuri și pustiuri. Evangelia, darul, auctoritatea, acestea sunt tot atâtea acte dumnezești, idei dumnezești; papii și episcopii sunt numai mijlocitorii acestor acte supranaturale.

Domnul Nostru Isus Christos s'a îngrijit, ca spre hrănirea neamurilor să slugească un așezământ, prin care toate veacurile să se împărtășească de infalibila învățătură, de viață dătătoare și nemuritoare și de darul, care o rodește pe aceasta.

Deși însă biserica este așezată de Christos, totuși istoria lumii nu trece fără de nici o urmă pe de asupra ei. Nu, ci dimpotrivă istoria lumii își țese gândirile și simțirile sale, își imprimă gusturile și ideile sale în istoria bisericeii. O da! În biserica cele dumnezești sunt foarte întreșesute cu cele omenești. În privința aceasta biserica se poate zice, că e barca lui Christos, care plutește pe valurile lumii, acuși murdare, acuși clare; valurile o clătină și o frământă; gozul luptelor pământene se lipește și de aceasta barcă; ea se murdărește și se întină; dar înfrângere nu suferă.

Concordatele, politica, ligile sfinte și nefsinte, rugurile și incvizițiunile, o urmăresc și-și aruncă umbrele sale asupra ei; nici o mirare; doar și biserica e societate omenească și ori cât auctoritatea ei e divină, dar caracterul vremurilor nu și-l poate șterge de pe frunte. Știința și viața, arta și iurisprudența, înriuesc pe o formă asupra ei. Filosofia ei acuși e

platonice, acuși aristotelice; uneori stilul gotic, alteori stilul barocco îi convine mai mult decât celelalte. Uneori știința îi este antipatică, pentru că atacă, alteori îi este simpatice, pentru că o ajută. Uneori teologii sunt jalosi față cu științele naturale, alteori ei se însuflețesc pentru lărgirea orizonturilor și a concepțiilor despre viață. Toate acestea nu ating întru nimic esența, principiul; toate acestea nu ajung până la altar!

Tot asemenea a stat biserica și față cu ideile stăpânitoare ale societății în cursul vremilor; de aceea biserica uneori e democratică, uneori aristocratică; acum e aderentă absolutismului de stat, și fidel feudală, acum e de o direcțiune mai liberă ori mai liberală.

Sunt atât de creștin, Domnilor, ca peste toate acestea să mă ridic, ca jocul schimbărilor să nu-mi clătine credința mea.

Fii credincioși ai bisericii catacombelor desigur erau aderenții frățietății radicale; imperiul roman nu învrednicia biserica decât de floarea roșie a martiriului; mai târziu însă Constantin cel Mare și-a pus purpurul său pe umerii bisericii; a înălțat și a introdus la curte pe cea ce suferise atâta. Episcopii curteni ai bisericii eliberate și înălțate — în ce privește simțemintele lor față cu împărăția, — desigur se deosebeau foarte mult, de episcopii martiri, Papii Fabianus, Cornelius, Linus și Cletus. — Deasemenea acei abbé de curte ai lui Ludovic al XIV. în dispozițiile lor politice desigur stau foarte departe misionarii luptători și răbdători, toate acestea însă, nu schimbă întru nimic misiunea și autoritatea dumnezească, dela Christos primită, a unei, sfinte, catolice și apostolice biserici.

Mulți ar dori, ca în biserică să nu fie nici un fel de element omenesc, profan; dar să fie cu puțință așa ceva? Să fie cu puțință, ca concepțiunea creștină a vieții, care vrea să se valideze pe toate liniile vieții, să nu ajungă în nouă și iar nouă relații cu viața, care se desvoaltă, cu știința, care tot înaintează, și cu societatea, care se tot ridică? Să fie cu puțință, ca ea să țină departe dela sine toate înriurile acțiunilor științei sau ale intereselor de putere politică? Nu ne putem închipui idei fără limpezirez opiniilor; nu ne putem închipui viață fără conflicte și lupte; de aceea nici biserica nu o putem scoate de sub influința formațiunilor sociale, a direcțiunilor științifice sau a ideilor, cari stăpânesc, după vremuri, societatea.

Să fim drepți și aci și să judecăm și stările bisericesti întotdeauna din punctul de vedere al epocii, de care e vorbă; pentru că este o procedură nedreaptă și nelogică, a aplica considerațiunile și gusturile culturii de astăzi la epocile de mult

trecute. Nici pentru incuvişire nu avem de ce ne mânia prea tare; să nu pierdem din vedere, că luptele de atunci în contra ereticilor erau luptele pe moarte, pe viaţă cu elementele subversive ale întregii societăţi creştine, a bisericii întocmai ca şi a statului; a fi sau a nu fi era atunci devisa, pentru întreaga societate. Azi, fireşte, caracterul luptelor de idei, e cu totul altfel; chiar şi cel ce le poartă radical nu le poate purta cu armele veacului al XIII-lea.

Purcezând astfel câştigăm idei cu mult mai limpezi despre biserică; nu ne mai împedecăm de cele accidentale şi ţinem în vedere curat numai esenţa, care consistă în aceea, că *Biserica este organul lui Christos* şi că chemarea ei este a purta şi propovedul *descoperirea supranaturală a lui D-zeu*. Întru aceasta chemare biserică este scutită şi ajutată de puterea lui D-zeu. La aceasta pe e nu o cvalifică nici ştiinţa, nici cultura, cu atât mai puţin politica sau diplomaţia, ci curat darul lui D-zeu. Invătaţii ei, teologii ei, politicianii ei, pot să facă stângăcii; dar aceasta descoperirea nu atinge. Se schimbă chiar şi vederile teologiei despre univers, despre stele şi forţele naturei; în evul mediu gândiau, că soarele se învârte şi pământul stă; teologii au osândit pe Galilei, deşi nu ca pe un eretic, dar ca pe unul a cărui învăţătură se opune interpretării ce ei o dau sfintei scripturi. Pentru aceea însă biserică acum ca şi atunci, a condus şi conduce bine sufletele la D-zeu; ori stă soarele în loc, ori se învârteşte, noi, în credinţă, în dar, suntem supuşii lui D-zeu şi autoritatea d-zeească, biserică, ne conduce la cer printre ori ce eventualităţi ale învârtirii universului.

De câte prejudiţii ne scăpăm, dacă ţinem seamă de aceste principii şi ce pace senină ni-se sălăşluieşte în suflet, dacă în biserică elementul cel omenesc nu întunecă pe cel d-zeesc.

Domnii mei! Să cinstim biserică, pentrucă ea este mirea lui Christos; ea poartă şi continuă opera lui Christos înainte până la sfârşitul veacurilor. Să cinstim Biserică şi să ne încredem în ea. Nu în oamenii, prin cari susţ, ci în darurile cu cari Christos a investit-o drept semn vădit al dragostei sale. Christos o iubeşte cu dragostea unui mire, e sigur deci, că nu o va părăsi. Aceasta dragoste va face ca în ochii nostri să strălucească faţa bisericei şi ca petele evoluţiunei istorice să nu slăbească întru nimic iubirea noastră faţă de ea. Ba chiar istoria să cadă să întărească adheşiunea noastră către Biserică, — ori cât de turbure şi violent ar fi cursul istoric — pentrucă acela ne convinge, că fără de biserică opera lui Christos n'ar subsista.

În privința aceasta mă provoc earăși la Augustin Thierry, care la sfârșitul vieții sale pune într'o lumină foarte interesantă alipirea aceasta cătră biserică. Eată cum acest renumit istoriograf își spune rentoarcerea sa credincioasă la sinul bisericii catolice: »Din istoria omenimei am ajuns la cunoștința, că necredința nu poate da nici o espicare lumii, și că puterea vie, care mișcă și conduce omenimea, este puterea religiunii. Aceasta religiune nu poate fi alta decât creștinismul; ear forma cea veche, după voia lui Christos sau christiană a creștinismului este biserica catolică. Cu puțință ar fi oare să nu recunoaștem, că creștinismul celor dintăiur patru veacuri este creștinismul bisericii catolice?«

Apoi adauge: »Eu sunt cercetător al istoriei; în speculațiuni dogmatice nu mă cufund, dar urmând firul istoriei eu cinstesc Biserica. De raționalism m'am plictisit; întru în sinul Bisericii și mă supun ei.«

Eată, deci, că pe urma istoriei bisericii omul se poate nu numai reculege, ci chiar converti.

Drept acea să ne alipim cu credință de Biserică și să ne lăsăm a fi educați de ea. În Biserică noi suntem pruncii familiei lui Christos, și înriuirile darurilor lui vrem noi să le desfășurăm întru viață plină, puternică, conștientă. Să le desfășurăm deci! Biserica respectă individualitățile; ei nu-i place mecanismul. Spirit vôlește ea, nu meșteșugire. În fiecare act bisericesc să ne năzuim a pune spirit. Sfânta liturgie, mărturisirea, cuminecarea, desprinderile evlavioase, toate sunt menite spre a desfășura în noi viața spirituală după sistemul Domnului Christos și întru puterea darului său. Noi voim intensitate lăuntrică, dar nu disprețuim deprinderile, tocmai pentrucă știm, că acestea ne câștigă darul reculegerii și întăriri lăuntrice sufletești. Doar deprinderile esterne nu se împotrivesc lucrării intime sufletești; dimpotrivă! Privirea adâncă este ea contrară afecțiunii? Imbrătoșarea ferbinte este ea contrară iubirii? Trebuie oare să ne temem că esteriorul ar nimici interiorul? Nu se întâmplă oare tocmai întors, că espresiunea esternă aruncă jar aprins asupra simțirii interne?

Să nu ne scandalizăm, că poporul sărută parii praporilor și icoanele cu cadre cu tot și să tărăie în genunchi în jurul altarelor; să nu ne scandalizăm și să nu-l osândim; el iubește altariul, iubește biserica, de aceea face așa, apropiindu-se astfel mai mult de religiozitatea adevărată, lăuntrică. S. Francisc de Assisi de sigur a fost un creștin mai aprins, mai adânc și mai puternic în lăuntrul sufletului său, decât mulți reformatori de aceia, cari de dragul sublimului credinței uită simțirea și cred

că devin mai lăuntrici dacă despoaie religiunea de tot simbolismul, de toată poesia și chiar cultul dumnezeesc îl lipsesc de liturgie. Putem fi credincioși umiliți ai bisericei, putem cânta cântările ei frumoase, putem posti și peregrina fără nici o teamă că ne-ar scădea prețul lăuntric al religiunii. — Da! Să ne alipim numai de biserică și să zicem și noi, dimpreună cu Thierry: »ne-am plictisit de raționalismul sec și rigid; vrem să fim fii credincioși ai bisericei și vrem să ne dovedim alipirea noastră nu numai printr'o apartinere esteroară, ci și prin o simțire însuflețită și călduroasă.

Așa să ne simțim în Biserică cum am fi în casa lui Dumnezeu; cum am fi la sinul acelei mame, pe care Christos o iubește, și suspinul inimei noastre să fie: *Doamne, bine ție este nouă aici!*

Imperfecțiunile omenești nu ne smintesc și prin vălul slăbiciunilor pământești noi vedem obrazul cu divine trăsuri al Bisericei. Dacă ni-s'ar părea că Domnul doarme pe corabia bisericei, să nu ne clătinăm în credință. »Ce vă temereți, puțin credincioșilor!« — Așa ne-ar zice, dacă am fi nedumeriți.

Mai mult. Eu zic, că trebuie să socotim de cel mai mare dar al lui Dumnezeu faptul, că ne ținem de Biserică, și trebuie să folosim acest dar spre dezvoltarea vieții noastre sufletești și întărirea credinței noastre în Christos. Să iubim Biserica, măcar cum iubiau Jidovii cei vechi Ierusalimul; să zicem și noi cu psalmistul: *Să mi-se uște mai curând mâna, decât să-mi uit de tine, cetatea lui Dumnezeu.* Să zicem, cum a zis, contele Montalambert despre Papa: *Sfinte Părinte, Ținem la Tine, nu pentru virtutea ta, ci pentru auctoritatea lui D-zeu, pe care o cinstim întru Tine.* Voim, ca pe peatră de mormânt să ni-se scrie: *Să-și uite Dumnezeu de mine, de-mi voi uita eu de tine, Biserică romană!* Puternice, dar credincioase cuvinte! Și fiindcă am pomenit de mormânt, eată și din testamentul lui O'Connel cuvintele ce se potrivesc aici:

»Sufletul meu lui Dumnezeu;

»Trupul meu patriei;

»Inima mea Romei.«

Va să zică: Am o patrie, care mă hrănește și mă scu-tește; aici trebuie să trăiesc și să mor: Dar inima mea are porniri ce râvnesc nemurirea și sufletul meu e o pasere călătoare, care are aripi sburătoare, spre a ajunge peste oceanul vremelniceii în patria eternă. Pentrucă ea aici își are cuibul, nu-i tăiați aripile; pentrucă ei îi place aici, iubește și cântă aici, nu o faceți să creadă că n'are și altă patrie. Când vine

iarna, și bruşul de lut îngheață, și când crivețul de mează noapte îi împrăştie cuibul: sufletul pleacă, pentrucă trebuie să meargă; îl chiamă o altă iubire, însași iubirea cea veşnică. Iubirea aceasta veşnică nu stinge dragostea pământescă, ci o nobilitează, o face capabilă de simțiri mai delicate pentru familie, patrie și biserică.

Crestături.

— Deschiderea Reichsrathului din Viena a fost de astădată un eveniment, care s'a remarcat nu numai în toată lumea, ci chiar și dincoace de Leit/ra. Până acum nu se prea ținea samă aici de ceea ce se petrecea acolo. Acum că s'a deschis parlamentul poporului, și că s'au întrunit adevărații reprezentanți aleși pe baza votului universal, s'a observat și în Ungaria, că și în Viena e ceva de observat. Deputații poporului s'au dovedit reprezentanții popoarelor; că în 8 limbi deosebite s'a făcut depunerea jurământului, cetit înaintea de 8 notari, reprezentând fiecare pe unul din cele 8 neamuri ale împărăției. Totul a decurs solemn și în perfectă ordine. Socialiștii au fost respectuoși și respectați, și fiecare deputat și-a auzit în limba maicii sale jurământul, pe care l'a făcut patriei sale și Tronului. Ca la sărbătoarea cea a dumnezeescului parlament apostolic, care s'a deschis, atunci, de mult, în Ierusalim, când fiecare neam și-a auzit în limba maicii sale mărirea lui Dumnezeu. Șovinismul jidovesc atunci s'a înfrânt de tot; mândria de »popor ales« atunci s'a sfârșit; superioritatea limbii grecești atunci s'a umilit, ca să tolereze alătura toate limbile barbare dela Răsărit, și pe cea a »nemernicilor Români« dela Apus. Atunci s'a proclamat adevărata egală îndreptățire a limbilor și adevărată frăție a popoarelor înaintea lui D-zeu și a lumii.

La frumoasa manifestație a reprezentanților s'a adaus apoi o deosebită probă a îngrijirii părințești din partea Maiestății Sale, a iubilarului Monarch. Mesajul de tron, cu care a deschis Maiestatea Sa Reichsrathul a eșit de astădată din cadrele reci obicinuite. Au resonat prin el accente calde, cari păreau o improvisație a momentului, o inspirație senină și dulce a Părintelui, care vrea să-și fericească pe toți membrii familiei și vrea să le lase o moștenire din cele mai prețioase: *pacea*, întemeiată pe dragoste frățescă și respect reciproc. A și zis într'un loc Maiestatea Sa, că după ce a condus două generații a popoarelor sale dorește să le lăsă ca moștenire respectul proprietății naționale a fiește căruia, și și-a exprimat nădejdea, că aceasta se va și întâmpla prin conlucrarea tuturor.

Ori ce suflet pătruns de doctrina blândului *Christos*, care a arătat de mult temeliiile fericirii neamurilor, nu poate de cât să dorească și să lucre spre a se realiza aceasta dreaptă dorință. D-zeu, care a sfințit limbile deosebite, și prin ele a legitimat deosebirile naționale, făcă prin darul său, ce lucrează tainic în inimile oamenilor, ca aceasta nouă epocă a frățietății, a cinstei și a iubirii frățești, să se înceapă spre fericirea tuturor popoarelor și spre mărirea sfânt numelui său!

— D-I lorga earăși desaprobă. De când s'a pornit — așa cum s'a pornit — activismul la noi d-I lorga pe rând a tot desaprobat și

aprobat acest curent. Mai pe urmă a osândit chiar și pe cei ce la noi n'au aprobat procedura lui Vajda, când cu versurile insultătoare rostite cu gura jumătate. Și fiindcă i-s'a răspuns cum se cade se atinse chiar de de conștiința oamenilor. I-s'a arătat în nrul nostru din urmă, că Dsa e cam lax în chestii de conștiință, și asta cu citate din scrisese sale. În numărul din urmă al »Neamului Românesc« ne acuză, pe nedreptul, că am fi schimbând înțelesul acelor rânduri scrise de Dsa sub titlul *Răscoale țărănești*. D. Iorga poate constata că n'am schimbat absolut nimic, ci am reprodus literă un pasaj din articolul D-Sale cu »conștiința«, fără să adaugem din partea noastră absolut nimic, și fără să lăsăm afară decât un cuvânt irelevant pentru tendința articolului, fiindcă nu voiam — și nu voim nici când — să ne amestecăm în treburile partidelor din România. Dacă voințe d-l Iorga noi vom reproduce întreg articolul cu pricina, ca să poată vedea ori cine, că ne-a făcut de nou nedreptate spunând că am fi schimbat înțelesul scriselor D-sale.

Dar, în fine, vorba e că d-l Iorga eară desaproabă. Eată ce scrie în nrul din urmă (II. 9) »Neamului Rom.:

»La sfârșit o observație. De mult încă, dela cel dintâu avânt luat de activism, am prevăzut că lucrurile vor ajunge aici. Cu temperamentul ei, rasa dominantă în Ungaria nu poate suferi tăgăduirea egemoniei sale, cererile de îndreptărire culturală și politică a celorlalte neamuri. A le vorbi deslușit în față însămnă a ții face dușmani, dușmani personali și a cășuna scene ca acestea. Prevedeam o aruncare pe ferestrele gotice ale parlamentului pentru cel dintâu îndrăzneț ce s'ar ridica; el a fost scos pe ușe, împreună cu tovarășii săi. E foarte urât foarte sălbatec, dar firesc. O stângăcie a fost de ajuns pentru a da un pretext

conspirației silnicilor. (Și totuși d. I. ne cerea să ne solidarizăm cu »stângăcia« acea pe care noi o socotim cu mult mai mult, decât stângăcie. »Răvașul.«)

Nu sunt dintre aceia, farisei sau nepricepuți, cari tot cântă, că Românii din deosebitele ținuturi nu sunt în drept a-și da sfaturi. Cred, că lucrurile ar fi mers *altfel*, dacă, după buna pregătire a poporului românesc prin alegeri, în cari s'au căpătat biruinți, s'ar fi urmat *altă tactică politică*. În loc de a privi la cameră și a uita pe alegători, în loc de a face propuneri menite să cadă, a încerca *dibăcii osândite* să încurce, a ținea frumoase cuvântări, sortite să fie întrerupte și huiduite, s'ar fi căzut să se vorbească necontentit țărănimii alegătoare, să se dee o desăvârșită **organizare** acesteia, (da, da! Organizare! Răv.) să se îndemne cu hărnicie gospodăria și cartea națională. Iar în cameră clubul să fi afirmat în câteva cuvinte, prin reprezentantul ei, vre-un bătrân **foarte cumpătat**, (D. Vajda nu? — »Răvașul«) punctul său de vedere, ca o vecinică protestare în numele a 3.000.000 de locuitori, a peste 1.000.000 de cetățeni ai Statului.

Ar fi fost mai puțin strălucitor, mai puțin *romantic* (!) ar fi dat mai puține coloane de politică budapestană ziarelor, cari trebuie să fie înainte de toate în serviciul economiei și *culturii naționale*, însă ar fi fost, de sigur, mai *trainic*, mai *sigur*, mai *temeinic*.

N. Iorga.

— Foarte bine! Dar prevedem că în curând d. Iorga earăși va aduce osanale acelora, cari nu-i primesc sfaturile, și ne va osândi, cu nedreptate, pe noi, cari nu le vom aproba »stângăciile« și siliți fiind li-o vom *chiar* spune.

— **Tribuna** ține la minciuna repetită, ce prinde dacă și e iscodită și desmințită, *chiar* de ea însăși. Și o repeteste mereu. Cică episcopii »bisericei surori« — așa ni-se zice nouă uniților când vrea să ne

frigă cu dragostea — nu s'ar fi adresat nici decum la Tron în cauza proiectului mult trimbițat a lui Apponyi, care acum e lege sancționată și obligatoare. Neadevărul acesta »Tribuna« l'a mai tipărit de vr'o câteva ori fără nici o sfială; trasă la răspundere ea a spus că nici vorbă, doar ea știe bine, că a luat însași notă despre adresa Episcopatului greco-catolic, dar că ar fi esprimat numai o dorință, dorința de a-i fi văzut pe toți Archiereii români alături, înaintea Maiestății Sale cu un nou *Supplex Libellus*. Dorințe, dacă e vorbă, cine nu are? Noi de când dorim, ca ziarele noastre să slugească numai adevărului și să fie cuviincioase, dar dela dorință până la fapta dorită e o lume întreagă. Alțeva e fapta, alțeva e dorința, și aci greșește »Tribuna«, că înțrebată de fapte, ea spune dorințe, și apoi ear făptuește neadevăruri fapțice. Astfelul în nr-ii săi din urmă în articolul »*Consummatum est*«, ear susține, fără sfială și neted, neadevărul desmintit odată și de ea, zicând:

»*Episcopatul gr.-cat. n'a trimis nici un fel de adresă.*« Și după ce constată, că întreagă lupta pentru școale a eșit rău — și cu toate că își pune întrebarea: *pentru ce?* nu răspunde cum se cade, — ea lasă prin alusiune, ca vina să cadă pe »biserica suroră.«

»Cine nu înțelege însă — zice ea — că văzându-se *singuri* în luptă *Românii ortodoxi*(!) n'au mai stăruiț până în capăt cu energia, pe care ar fi avut'o dacă s'ar fi văzut alături de biserica suroră

»unită« (»Trib.« nr. 125 din 19 Iunie.)

Să ni-se ierte a spune că asta e pură răutate. Abstragem dela înțelepciunea politică de a împărți pe Români în »ortodoxi« și neortodoxi, împărțire după care se ascunde o lume de idei de întunecată păcătoșenie, și constatăm faptul, că Tribuna ține morțiș a acredita în public neadevăruri. Se știe doar că episcopii români gr.-cat. au fost cei dintâiu cari s'au adresat în cauză de a dreptul la Maiestatea Sa.

Am fost și noi, și suntem pentru idea înălțătoare, de conlucrări solidară a celor două biserici, a celor două corpuri de archierei români. Dar înțelegem că un astfel de fapt nu poate răsări din împrejurări și stări, ca cele de azi, a căror atmosferă e mai mult destructivă, decât ziditoare. De aceea nu înțelegem rostul continuelor recriminațiuni »post festa,« cari nu mai pot decât să corumpă și să disoalve și ele ca atâtea altele, ce se fac azi la noi. Nu înțelegem deci nici pe ad. I. Slavici, omul chibzuit, că inzistă și *D*-sa pe aceeași coardă a »Tribunei,« pe care altfel, vrând nevrând, o ar cu aceasta constatare, foarte la timp venită:

»Accentuarea unei desbinări — zice Slavici cu alusie la cea confesională, pe care »Trib.« neconștient o accentuează, cu vreme și fără vreme — în viața culturală a Românilor e un *neadevăr*, ear neadevărul e stricăcios în cele din urmă pentru cei ce au păcatul de a-l fi grăit. La timp și la loc — mai ales la loc — cuvintele acestea în »Tribuna!«

Vorbe ale inimei de I. C. Lavater.

(Traducere de I. Toronțiu).

Speranța.

Speranța... o cât de dulce-i, când e întemeiată pe cunoștința lui D-zeu!

Momente culturale.

— Satele și Emigrările. —

Am cetit în aceste zile niște versuri despre »Clopote«. O revistă a publicat-o și a analizat-o și doar au publicat-o apoi și alte ziare. Destul că »Clopotele« d-lui Minulescu — așa îl chiamă pe noul luceafăr răsărit în orizontul poeziei române — a făcut mult șgomot, dar mie nu mi-a făcut impresia unei poezii. Imi place totuși începutul, original în felul său:

Sună clopotele...
Sună clopotele 'n depărtare...
Clopotele, clopotele!...

Poeții nostri cu grijile și îngrijorările ce le au toți, griji înrușite de flacări și înădușite de fumul pustirii, ar trebui să scrie poezii, rapsodii cu refrenul:

Satele, satele noastre!

»Satele, satele noastre!« Acesta ar trebui să fie refrenul tuturor îngrijorărilor noastre. Satele ar trebui să fie inspirația poeților, tema scriitorilor și grigea necontenită a conducătorilor de tot felul, naturali, aleși, chemați, puși sau impuși, sau ori cum ar fi! Satele sunt leagănul vieții noastre, satele sunt terenul nostru, satele ar trebui să fie nădejdea noastră.

S'ar putea scrie nespuse de mult pe acest refren: Satele, satele noastre! De aceea am îndemnat pe învățători la scrierea monografiilor; de aceea lăudăm pe cei ce îi încuragează; de aceea vom reproduce și concursul pentru monografiile a harnicei reuniuni agricole din Sibiiu, spre a se vedea de nou cum ar trebui, ca dascălii poporului să descrie stăpânirile poporului: satele noastre.

*

Satele, satele noastre. De s'ar scrie monografiile tuturor satelor, abia atunci am ști ce suntem și cum stăm; ca număr, ca avere, ca cultură, ca nădejde. »Sate și preoți« a zis Iorga Ardealului; sate și biserici ne-a fost rostul în trecutul mai apropiat; sate și chineziat, sate și ducate ne-a fost rostul vechiu-vechiu, de cari nici istoriografi nostri pe azi nu prea vorbesc.

Dar ce vom fi pe viitor?

Ce vom fi în urma noii legi, în urma noilor por-niri, — stând în fața lor nepregătiți, neorganizați, ba mai des-trămați, ca ori când?

Ce vom fi sub pacostea, ce stăpânește pe de asupra tuturor acestor griji: emigrările în America, care ca o umbră trece peste satele noastre, peste câmpiile și ogoarele lor.

În umbra aceasta, de miserii, de materialism, de părăsire și pofte de câștig, satele se despoporează de bărbați, de flăcăi, de plugari harnici și tari. Și se pornesc vapoarele americane încărcate de podoaba satelor, de forța muncitoare a ogoarelor și în urma lor pe satele noastre rămân jalele...

Cine a scornit jalele?

»Mislser« cu vapoarele.

Dar vaporu nu-i de vină,

Că și pe el focul mână.

Chestiunea emigrărilor preocupă acum mult cercurile poli-tice din țară. Pe ai noștri nu-i prea preocupă. O singură pildă vie de interes sincer, faptic, pentru aceasta mare ches-tiune am văzut la un ilustru arhiepiscop român. Sfinția Sa, a călătorit la Fiume, s'a imbarcat pe un vapor de al soc. »Cu-nard« spre a călători cu emigranții. Erau două mii de călători, mai ales bărbați. Doria să-i vadă pe Români, să le vorbească, să-i ispitească, să-i studieze. Era greu. Toți erau la fel îm-brăcați »pentru America«. Toți erau una, în spinarea uriașu-lui, care plutia pe valurile mării. Dar dragostea e invențioasă. Apostolicul părinte trecând prin mulțime a început să salute: *Christos a înviat!* Și s'au găsit Români și s'au ales, răspun-zând: *Adevărat a înviat.* Erau 200—300 de Români. Ce a urmat e înduieșător din cal eafară. Cine se interesează, cetească foițele din nr.ii 20—23 ai »Unirei« din Blaj, sub titlul »*Între Emigranți.*«

*

Care sunt cauzele emigrării? La aceasta întrebare, care de sigur trebuie să ne mai preocupe ilustrul autorul S. Sa Episcopul Dr. Vas. Hossu, răspunde reducându-le la 5 puncte, astfel:

1. Partea cea mai mare, pot să zic trei din patru părți, se duc la America în speranța sigură a unui câștig mai bun, prin urmare a unui traiu mai tignit. Toți pleacă cu gândul de a-și agonisi o stare mai bună, o sumă oare care, ca astfel la zile de bătrânețe să aibă cu ce să se susțină.

Este oare întemeiată speranța aceasta a emigranților și oare aici acasă nu s'ar putea realiza aceleași speranțe, aceleași nizuințe?

Să judecăm obiectiv. În America cel mai amărât muncitor, care n'a învățat nici o meserie, câștigă pe zi — vorbesc anume tot în sume mai mici — un dolar, adică cinci coroane. Dar altul câștigă 2—3 dolari, unii ajung chiar și până la 4—5 dolari, ceea ce face 10—12 floreni pe zi. Asemenea câștig la noi nu se pomenește. Nu e vorbă, în timpul din urmă și la noi s'a scumpit lucrul și uneori poate câștiga un bărbat harnic și 3, 4 și chiar 5 floreni. Dar năcazul e, că prețurile aceste sunt exiraordinare. Zile de aceste de lucru, plătite bine, poate avea un lucrător 20—20 la an. În cealaltă parte a anului variază prețurile între o coroană și 2 până trei. Din contră în America lucrătorul bun poate căpăta lucru anul întreg și prețul lucrului e tot aceeași. Apoi să nu se zică, cumcă în America, dacă sunt mai bine plățiți lucrătorii, apoi și spese au mai mari. Asta nu e adevărat. Articlii de mâncare, chiriile de case și altele asemenea, ținătoare de traiul zilnic, cu nimic nu sunt mai scumpe decât la noi, ba dacă privim prețurile de azi dela noi, apoi se poate zice, că acolo sunt mai eftine. Și nu e de a se uita, că oamenii noștri și acolo se mulțumesc cu mai puțin și știu răbda. Ei fac o tovărășie, își iau o fierbătoare originară de aici dela noi, care pregătește mâncările după gustul și obiceiul lor, și reușesc astfel a economiza sumă foarte în-sămnate, pe lângă aceea, că trăesc relativ mai bine ca acasă, deoarece acolo mâncarea de carne nu le prea lipsește, că fără de aceea nici nu pot fi, având lucru foarte greu, mai ales în fabrici.

Să nu se zică aceea, că în America lucrul e cu mult mai greu și că dacă oamenii aici acasă ar lucra ca în America și aici ur putea câștiga tot așa. Durere' nu e așa. Cum am spus, aici la noi zilele de lucru, în cari pot câștiga binișor, sunt puține și variabile, nesigure; — pe când dincolo lucrătorul bun nu rămâne fără lucru. Fabrici avem puține, cari încă în majoritatea lor nu pot trăi fără subvenție dela stat. Drept aceea ar trebui să vină o străformare a întregii vieți economice dela coi, ca motivul emigrării să înceteze.

Așa dară motivul principal al emigrării e un motiv real, în fața căruia încetează ori be argumentare. Dacă n'ar fi real acest motiv, s'ar putea oare esplica faptul, că sute de mii își părăsesc vatra părintească și fără șovăire trec oceanul, lăsând aici tot ce le este drag. Cum l'am văzut pe tinărul N. S. din

Daia, am cunoscut îndată, că e fără de avere. L'am întrebat: »De unde ai căpătat banii de drum?« Mi-a răspuns: »l-am împrumutat dela banca Domnului Zevedeu« (Zevedeu Murășan). Va să zică ia bani împrumutați și cu aceia merge la America. Putem presupune, că ar face-o, dacă nu l'ar nutri speranța unui câștig, din care nu numai să răsplătească datoria, dar să poată pune la o parte pe zile negre el însuși?

2. Un alt motiv, care pe mulți îi duce la America este, ce aici acasă s'au îndatorat și nu-și pot scăpa averea ce o au decât mergând acolo, unde li-se îmbie modru de a se susține și de ași pune la o parte din câștig, ca să scape de datorii. Pildă foarte instructivă în privința aceasta e cazul unui emigrant român din comuna E... din comitatul Torontal, cu numele Ioan St... Acesta are zece jugere de pământ, casă, grădină, toate superedificatele. Și-a dat toate în arândă cu 350 floreni la an, și se duce în America. L'am întrebat mirat, ce i-a plesnit în minte să meargă în America? Și cine va mai rămânea acasă, dacă oamenii au avere de 7—8000 florei, iau lumea în cap?

Iată ce mi-a răspuns: Apoi, vezi Domnule, trebuie să mă duc, pentru că mi-s dator la Sparrkassa și aici nu pot scoate atâta din averea mea, ca să pot plăti regulat camelele și ratele. Că vezi în dare și pentru regulare de apă trebuie să plătesc 80 bănci (floreni) la an. Apoi vine rata la Sparrkassa și n'am din ce face bani, că ne aflăm înainte de secere, când n'ai din ce face bani. Atunci Sparrkassa mă dă pe mâna fișcalilor și apoi îi gata: bun e D-zeu dacă cheltuiala se ajungă cu 80 bănci, Așa am socotit: Dau toate în arândă și capăt 350 floreni la an. Din banii aceștia 80 floreni merg în dare. arunc, taxă de apă și altele, iai 270 bănci mreg la Sparrkassa, Așa cred, că în 3—4 ani scap de datorie, până atunci trăesc în America, unde nu mă cunoaște nime și dacă ajută D-zeu poate să mă întorc de acolo și cu bani.

I-am reflectat: Bine, dar, dar asta, ca să-ți dai averea în atândă și să mergi la lucru, o puteai face și aici acasă și nu era lipsă ca să-ți părăsești țara.

Ce vezi Domnule — mi-a răspuns omul m'am gândit eu și la asta. Dar mai întâi, vezi, îmi era iușine, că aici toți mă cunosc, știu că am avere, dar nu știu că mi-s îndatorat. Apoi am întrebat la grofu Harnoncourt și la grofu Cskonics și iată ce plată ași fi căpătat: 50 florinți în bani, 12 măji de grâu, un lanț de cucuruz arat și sămănat de spăhie (cuțe), 40 kile de slănină și 20 kile oe sare. Apoi cum să țin din dlata asta

muierea și patru copii? că nu-mi vine pe zi nici o coroană, dacă toate le socot în bani. Apoi cu atâta pot trăi șeasă înși?

Ce mai era să răspund?

Dar nu mai puțin interesantă a fost convorbirea, ce am avut-o cu un slovac din comitatul Zemplén. Acesta mi-a povestit, că acum a treia oară merge la America. Prima dată a stat trei ani și cu banii cruțați a plătit datoriile părinților săi. A doua oară a stat iar trei ani și cu banii cruțați și-a cumpărat ceva dământ și o căsuță cu suma de 1500 floreni. Acum merge să-și facă rând de bani, ca întorcând să-și poată înzestra moșia cu vite și cu recvizitele economice trebuincioase și apoi — zicea nu se mai duce de acasă.

Am întâlnit și pe alții, cari acum mergeau a doua, treia oară la America și cari asemenea vorbeau mulțumiți de stările de acolo.

3. Alt și principal motiv al emigrăiei este a se căuta în cei emigrați deja, cari cu epistolele, dar mai ales cu banii ce-i trimit la cei de acasă, chiamă și îndeamnă pe rudele și cunoscuții, să urmeze și ei pilda lor. Aproape fiește care din câți am întrebat mi-a spus: Nă duc la fratele, cumnatul, vărul, prietenul, cunoscutui cutare, care mi-a scris și îmi câștigă loc.

Motivul acesta nu se poate contrabalansa. Aici nici un argument nu prinde. Poți vorbi o zi și o noapte. Răspunsul e tot acela: Mi-a scris cutare și cutare și îmi câștigă loc.

4. Mai departe cauză a emigrării sunt și agitațiunile socialiștilor. Dar pe cum m'am convins, cauza aceasta e cea din urmă, Daaă nu ar avea bază reală celelalte motive, atunci ar putea ei vorbi cât le place. Nu s'ar lua niue după vorbele lor.

Din toți emigranții cu câți am vorbit, unul singur a început a-mi cetera frazele obicinuite ale socialiștilor. Vor fi fost ei de sigur și alții dar eu am dat numai de unul, și el din comitatul Torontalului și încă — român. Acesta îmi spunea, au emfază mare, că el de aceea merge în America, fiindcă acolo se plătește și lucrul de noapte, pe când aici la noi nu se plătește, ci numai lucrul de zi. Așa — spunea el — dacă cineva e servitor, stăpânul îi plătește numai lucrul îndeplinit cu vitele pe câmp, dar lucrul de acasă, când hrănește și curăță vitele și grijește de ele și noaptea, lucrul acesta nu i-se plătește. În America omul lucră 8—10 ceasuri în zi, apoi este liber, și dacă lucră și noaptea i-se plătește deosebit.

Am arătat omului meu, că nu se poate pune într'o categorie un servitor angajat pe un an întreg cu un ziler, şi mai ales nu se poate asemăna un servitor aplicat în economia de câmp cu un lucrător de fabrică. În economia de câmp sunt a a se socoti sărbătorile şi duminicile, apoi zilele cu ploaie şi ger, tot atâtea zile, când lucrul servitoriului se reduce la nimic. Apoi viaţa unui servitor de economie de câmp e din cele mai sănătoase. Viaţa muncitorilor de fabrică din contra e o viaţă grea, şi în cele mai multe cazuri e primejduită chiar.

Aceste observaţii n'au prea avut norocul, să mulţumească pe omul meu. El bietul era sărutat de idei socialiste. L'am şi lăsat deci în ştirea Domnului.

5. La agitaţiunile socialiste trebuie adaus sa un alt motiv al emigrării şi reclamele firmelor de emigrare, cari din transportul de emigranţi fac un câştig foarte însemnat:

Aceste 5 puncte sunt rezultatul unui studiu serios, făcut pe baza mărturisirilor celor mai competenţi, între ei înşişi, între emigranţi. E vorba acum de a căuta mijloacele de vindecare a răului, care năpăstueşte statele noastre. Ilustrul archiereu ne îndreaptă deci atenţiunea la o mare problemă socială — economică, pe care o răsunăm în refrenul nostru:

Satele, satele noastre!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICA.

— Adunarea generală a »Asociaţiunei« se va ţinea în Bistriţă, la 8/21 Septembrie.

— D-l *Petru Hetcou*, teol. abs. şi cand. de prof. pentru gimnasiul din Beiuş, fiul preotului gr.-cat. din Vedres-Ábrány, şi surcel al familiei Bravcovene, a fost promovat la gradul de Doctor în filozofie, la universitatea din Cluj. D-l Hetco a fost promovat pe urma tesei sale din literarura germană, tratând drama lui Goethe: »Egmont« şi pe urma rigurosului făcut cu laudă. Gimnaziul din Beiuş câştigă în noul profesor o putere mult promiţătoare.

— A încetat din viaţă: *Alesandru Welle*, colonel de honvezi în penziune, fratele protopopului gr.-cat. din Dej, unde a şi fost înmormântat în 12 Iunie n. Răposatul era cunoscut şi în societatea noastră din Cluj, unde a petrecut prin anii 1902/3.

— Esamele la școala comercială română din Brașov s'au început în 13 iunie, cu examenul de maturitate și vor ținea până în 25 iunie v.

— *Mihail Mihăilaș*, căpitan c. și r. în pensiune, director în pensiune al institutului de credit și economii »Bistrițana«, a murit în mod repentin în 13 iunie în vârstă de 61 ani. Decedatul ca ofițer în branșa contabilității și-a câștigat încrederea autorităților superioare și merite deosebite în serviciul îndeplinit, cari merite i-s'au recunoscut din partea Maj. Sale, dându-i medalia de război și distincția de serviciu. Trecând la pensie a fost chemat în fruntea institutului de credit și economii »Bistrițana«, pe care l'a condus 10 ani cu conștiințiozitate și pricepere în calitate de director esecutiv, ajungând sub conducerea sa acea soliditate frumoasă, de care se bucură acest institut. A făcut și un frumos legat pentru biserica gr.-cat. din Șieuț.

— »Reuniunea sodalilor români« din Sibiu invită la convenirea socială împreună cu cântări și joc, ce se va aranja Duminecă, la 23 iunie st. n. 1907 în »Unicum«. Corurile se dirigează de d-l Candid Popa, învățător la școala de aplicație de pe lângă seminarul »Andreian«. O parte a venitului curat este destinat pentru fondul »Masa învățăcelor meseriași«. Inceputul la 8 oare sara. Prețul de intrare: De persoană 1 Cor. Suprasolviri benevole se primesc și se vor cvita pe cale ziaristică.

— *Hymen*. D-l Iuliu Pop, comptabil la »Patria« din Blaj, și d-șoara Silvia F. Negruțiu, fica d-lui Ioan F. Negruțiu, profesor la preparandie, își anunță cununia, care se va celebra Luni, 24 iulie n. în catedrala din Blaj.

— D-l Sebastian Stanca, un cleric cunoscut ca scriitor, s'a cununat cu d-șoara Maria Muntean, în biserica gr.-or. din Ocna-Sibiului. Nași au fost d-l și d-na Goga. D-l Stanca hirononit întru preot va fi paroch în Vulcan (tr. Hațeg).

— Examenul de maturitate din Blaj s'a sfârșit în 12 iunie c. Rezultatul e următorul:

La examenul verbal au fost admiși 43 din 46. Dintre aceștia au fost declarați maturi cu eminentă și în parte cu bun și suficient următorii: I. Georgescu, L. Gurgiu, Al. Lupean, (»Melin« al nostru), I. Pop, C. Roșcău, E. Cosma, N. Dănilă, T. Dengel, V. Neamț, Al. Pop. jun. (»Dafin« al nostru), I. Precup, St. Suci, N. Boeri, I. Brad, V. Câmpean, G. Chelemen, N. Comșa, Longin Corcheș, H. C. Deac, Il. Debăn, A. Fărcaș, Al. Gherman, V. Moldovan, T. Pădurean, V. Popoviciu, A,

Rimbaş, D. Rus, E. Şinca, Ilie Tănase, V. Tătulea, T. Tomuş. P. Ţitonăa. Pentru repetiţia examenului din un studiu au fost îndrumaţi 10 înşi.

— »Concursul« obicinuit în dieceza Orăzii-mari, când se primesc teologi şi alumnii în internatele din Beiuş şi Oradea, e statorit pe ziua de 4 Iulie n. Aspiranţii la teologie au să se prezinte în persoană. La preparandie în anul şcol. următor vor funcţiona numai cursurile II. şi IV., deci numai la acestea pot fi primiţi elevi.

— *Alegerile* În România s'au isprăvit cu marea majoritate a partidului dela guvern. Printre cei aleşi se remarcă şi câteva figuri nouă, de scriitori. Astfel d-l N. Iorga a fost ales la Iaşi, ca »naţionalist democrat independent.« La Târgovişte a fost ales gingaşul scriitor I. A. Brătescu-Voineşti şi într'alt loc d-l C. Banu, din Craiova. N'a reuşit Leonte Moldovan din Brăila şi A. C. Cuza, distinsul profesor universitar şi luminat naţionalist din Iaşi, faţă cu care a isbutit profes. G. Botez. Universităţile au trimis în Senat pe strălucitul profesor T. Maierescu şi pe d-l Missir — zice »Sămănătorul«.

— Sinodul bisericii autocefale române a dat două scriori pastorale, care s'au publicat în »Monitorul Oficial« din Bucureşti. Una tratează despre post şi tinde a deda poporul, ca să nu postească prea strict şi să facă us. de dispensaţiile, ce le admite biserica. Ceealalta combate sărbătorile păgâneşti, împotriva cărora la noi se lupta biserica şi autorităţile civile, încă acum 100 de ani. O să vedem ce vor produce în popor aceste publicaţiuni ale »Monitorului Oficial«. Noi credem însă, că ţintele urmărite s'ar ajunge mai bine prin bună instrucţie religioasă, care să lumineze pe creştini asupra rostului ce au posturile şi sărbătorile.

— Sunt vacante următoarele posturi învăţătoreşti din archidieceza gr.-cat. pentru cari s'a publicat concurs cu termenul de 15 Iulie.

— Bercea, protopopiatul Almaşului, cantor-învăţ. Salar 600 cor. (391 din rep. 20 cor. lemne, 189 venite cant). Poporul doreşte a cunoaşte pe concurenţi; vor fi preferiţi cei cu cunoştinţe musicale, capabili a forma cor cu elevii.

— Stenea (protp. Sibiu) învăţ. Salar: 262 cor. dela stat, 338 din repart.

— Nireş (protp. Almaş, în Meszessztgyorgy) învăţ. salar 400 cor. din rep. 130 cor. din fond. de bucate, restul din lemne, păşune.

Cărţi — Reviste Ziare. —

— *Albina*, rev. populară din Bucureşti, an. X. nr. 36 publică interesant articol despre vrăjitori — Simon Magul — de G. Coşbuc. Autorul crede a afla în descântecul poporului nostru urme despre S. Leon, cel mare, papa deli Roma, care avuse a combate pe vrăjitorul Eliodor din Sicilia, al cărui nume »Iliodor« asemenea s'a păstrat în descântece.

— Articolul despre Linné, marele botanist, vine ca actualitate, la aniversarea de 200 ani a naşterii marelui învăţat (22 Maiu 1907.)

— *Teologia Dogmatică*. Consistorul arhiepiscopesc din Blaj recomandă prin circularul nr. 3473, din 11 Iunie 1907 noile scrieri teologice ale profesorului Dr. Vasile Suciuc:

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. Apologetica creştină. Vol. II. Tradiţiunea şi Biserica. Opul acesta este începutul unei serii de volume de dogmatică creştină, rodul unei munci continue de 8 ani de zile. Fiecare volum costă 5 cor. şi se poate comanda dela autor sau dela librăria seminariului.

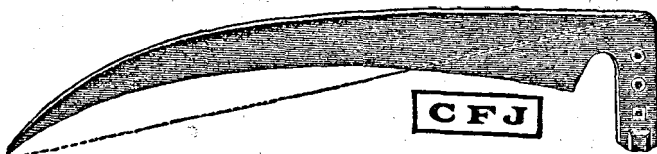
Când vom cunoaşte mai de aproape monumentală scriere vom reveni asupra ei. Relevăm însă faptul apariţiei şi credem că clerul nostru va profita de ocazia de a-şi procura nişte cărţi atât de folositoare. Este permis a se cumpăra pe seama bibliotecilor parohiale şi în sarcina casselor bisericesti.

— »Sămănătorul«, eselenţa revistă literară, publică în nrul său din urmă (23). Cugetări de Adina Gr. Olănescu, regretata femeie, care s'a atins dimpreună cu soţul său, în mod aşa de dureros, prin o nenorocire de tren în Ungaria. Din cugetările acestea se vede că reposata era un suflet superior, religios.

— La Craiova a început să apară o nouă revistă literară lunară, îngrijită de Demetriu Marcu: *Gândul*. Nrul cel dintâi al noiei reviste, ce apare acolo unde »Ramurile« s'au întărit bine şi înfloresc cu bună nădejde de roadă, are numai 4 foi, cu multe şire de proză şi versuri, dar puţine gândiri senine. Sau noi nu putem înţelege gândul altora? Nu ştim ce să gândim, dar salutăm »Gândul«, fără program, al d-lui D. Marcu, ce apare din tipografia »Fulgerul«, care »execută în timpul cel mai scurt posibil ori ce lucrare pendinte de arta tipografiei«. Abon. face 3 lei pe an.

— Este mult lăudată cartea »Moş Savu«, cuprinzând sfaturi bune, frumoase spuse, pentru înfrăţire, sănătate, creşterea vitelor, economie. E scrisă de d-l C. Oprescu-Argeş, funcţionar la direcţiunea serviciului sanitar din Bucureşti. Costă 1 leu, şi se află la »Librăria naţională«, Calea Victoriei nr. 47. Deşi nu o cunoaştem, ne încredem în cei ce o laudă şi o recomandăm.

Carol F. Jickeli, Sibiu. (La coasa de aur).

Coase: Lungimea 70 75 80 85 90 cm.

1 bucată C. 1.60 1.60 1.60 2.— 2.—

Pentru fiecare bucată garantez. Adecă, eu schimb ori-ce coasă provăzută cu semnul **CFJ** care nu ar corăspunde, chiar și atunci, când ea a fost bătută și întrebuințată. Economilor le pot recomanda cu cea mai mare încredere coasa aceasta. În decursul anilor s'a sporit foarte tare numărul coaselor vândute.

La cumpărare de 10 bucăți se dă o bucată pe deasupra.

La dorință trimit fiecăruia așa numitele »Foi de interes comun«.

BCU Cluj / Centru de Informații / Library Cluj

AVIS!

Am onoare a face cunoscut prea stim. public din loc și jur, că institutul meu de înmormântare din Strada Unio Nr. 13 l-am strămutat în strada **Egyetem-utcza Nr. 1**, aranjându-l din nou, așa în cât corăspunde celor mai gingașe poște a timpului present.

Sicriuri de metal și lemn, — cununi, vestminte pentru morți, petri pentru morminte și făclii țin totdeauna în cantitatea cea mai mare în depositul meu.

Îndeplinesc înmormântări de băieți dela 6 coroane, iar de oameni mari dela 16 coroane în sus. Duc îndeplinire transportarea cadavrelor în loc, jur și străinătate.

Rog pentru sprigin pe prea stimatul public pe viitor.

(5—20)

Muntyán Petru

proprietarul Institutului de înmormântare
Monostori-ut 87 sz. mäsar și strugar.

Egyetem utcza 1 sz.

Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnătate este pentru oricare econom a întrebuința acest prav de îngrășare, căci prin aceasta se urcă valoarea — adică prețul vitelor, porcilor și a cailor. Prețul este 60 fil.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor.

Un prav sigur pentru stărpirea acestora. Prețul 60 fil.

Prav pentru oatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când alt cum nu ne ouă — sau foarte puțin. Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este, că vitele și porcii toamna și iarna întregă, până la deplina dezvoltare a primăverii, suferă mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i astfel încât în loc de a li-se ridica prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze aceasta unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fil.

Extracte pentru prepararea romului și a diferitelor licheuri. Cine voește a-și prepara rum și liqueuri bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru o litră 40 fil. Pentru prepararea rachiului de prune iarăși 40 fil. Tot în acest acest preț să capătă și pentru rachiu de drojde, de slibovitz, de rachiu de bucate și de borovicica.

Thee foarte ieftină și bună. 1 pachet 20 fil. 1 kg. cu 6 și 8 cor.

Sirop de zmeură. Curat numai de suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 kg. 1 cor. 20 fil.

Unsoare contra mânilor și picioarelor înghețate 70 fil.

Esență contra bătăturilor, (ochi de găină) 70 fil.

Toate aceste se capătă la:

Cornel Demeter, apotecar în Szászváros.

Institutul indigen de asigurare

Fondat la
1868

„Transsylvania“

Fondat la
1868

se recomandă pentru încheierea de
Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre pe cheltuelile înmormântării etc. în toate combinațiile și cu tarifele cele mai ieftine.

Valori asigurate:
105 milioane cor.

Despăgubiri prestate:
7 milioane coroane.

Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.

Acușitori buni se caută în condițiuni favorabile.

Agentura generală în Cluj, Emketer 16.

Asigurări se pot face la »Economul« și la Agentura »Transilvaniei« în Cluj.

Cine suferă de (nevoie)
sgârșciuri și stări ner-
trimitte gratis și franco dela

Epilepsie

voase, se ceară broșura
despre Epilepsie, care se
»Privil. Schwanen Apotheke,« Frankfurt
a. Main.

„THE STANDARD“

fondată în anul 1825.

Efectuește **asigurări pe viață**
pe lângă condițiuni foarte favorabile.

Incasso anual	Avere proprie
Cor.: 34,600.000	Cor.: 274,000.000

Dividende solvite	Despăgubiri de viață
Cor.: 170,000.000	Cor.: 570,000.000

Agentura generală pentru Transilvania:

Cluj. Strada Ferencz-József Nr. 17.

Filiala pentru Ungaria:

**Budapesta, Strada Kossuth-Lajos nr. 4
în Palatul Standard. (Casa proprie).**

Centrala generală:

Edinburg. (Anglia).

La tipografia

»CARMEN«

în Cluj

se află de vânzare

„ROMANA“

(pe note)

de Tunarul.

Prețul unui esempl.

2 cor. 50 fil.

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj—Kolozsvar.